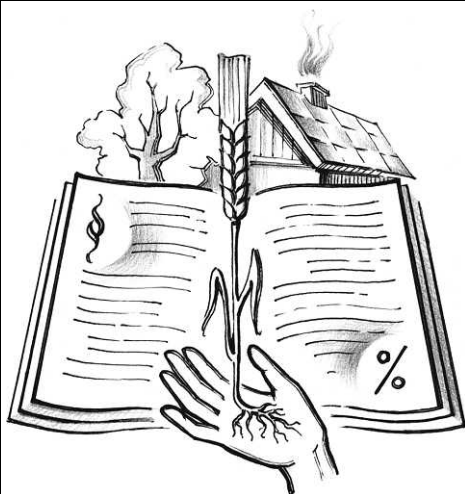

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ В ЛІСОВИРОБНИЧОМУ КОМПЛЕКСІ

Доц. І.П. Соловій, канд. с.-г. наук; асист. А.А. Головко – УкрДЛТУ

ЛІСОВА ПОЛІТИКА І УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ ГОСПОДАРСТВОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В НІМЕЧЧИНІ

Висвітлено основні тенденції розвитку лісової політики Німеччини. Механізми управління лісовим господарством на регіональному рівні проаналізовано на прикладі Землі Саксонія.

Ключові слова: лісова політика; управління лісами; Лісова Програма, органи державного управління лісами.

Doc. I.P. Soloviy; assist. A.A. Golovko – USUFWT

Forest Policy and Forest Management on Regional Level in Germany

The main tendencies of forest policy development in Germany have been described in the paper. Mechanisms of the forest management on regional level analyzed also (Saxonia as a case study).

Keywords: forest policy, forest management, Forest Programme, the state bodies of forest management.

З-поміж європейських країн Німеччина вирізняється багатовіковими традиціями ведення лісового господарства та управління лісами. В той час як в загальносвітовому масштабі кількість залісених земель продовжує зменшуватися, Німеччина, як один з ініціаторів руху до сталого розвитку, на власному прикладі доводить необхідність слідувати принципам сталого управління лісами.

Лісистість території Німеччини становить 30,8 %, тобто 10,7 га площі країни вкриті лісом, на одного жителя припадає 0,14 га лісу, 66 % лісів становлять хвойні породи, 34 % – твердолистяні, щорічно заготовлюється 30-40 км деревини, в лісовій галузі зайнято 60 тис. чоловік, а в деревообробній – 700 тис. чоловік [4]. Площа лісових земель Німеччини за останні кілька десятиліть має тенденцію до зростання. Це є результатом цілеспрямованої державної політики. Внаслідок проведеної реорганізації сільськогосподарських земель значна частина їх була залісена. В одній тільки західній частині Німеччини площа лісів збільшилася з 1950 р. до 1993 р. на 500 тис. га або 4,9 % [2].

Структура власності на ліси в Німеччині є досить розгалуженою: 46 % всієї території лісів перебуває в приватній власності (450000 власників, 65 % яких – це фермерські господарства, що використовують ліс як додаткове джерело доходу), 34 % – ліси державної власності, 20 % лісів перебувають в громадській власності, тобто у власності місцевих органів самоврядування, релігійних громад, благодійних організацій тощо [2]. Велика кількість лісовласників зумовлює той факт, що середня площа одного лісового володіння є досить малою, у зв'язку з чим лісова політика Німеччини спрямована на заохочення до об'єднання дрібних лісовласників у різного роду лісогосподарські спілки з метою забезпечення раціонального лісокористування. Структура власності на ліси Німеччини торкається також питання їх використання, оскільки власники в межах законодавства вправі самостійно вирішувати напрямки використання належних їм лісових земель.

Конференція ООН з довкілля та розвитку, що відбулася в Ріо-де-Жанейро в 1992 році дала поштовх до активізації співпраці міжнародної спільноти в напрямку руху до сталого розвитку. Наступною конференцією з цієї ж проблематики, але в лісовому секторі була конференція Міжурядової Лісової Групи (IPF), активним учасником якої була Німеччина. IPF надала Комісії зі сталого розвитку ООН пакет із 146 пропозицій, що отримав назву "пропозиції для дій", які були затверджені на спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1997 році.

Виконання "пропозицій для дій" на національному рівні базується на інституті лісових програм. Цей документ повинен бути не тільки державним нормативним актом, скільки угодою між всіма зацікавленими сторонами в галузі лісів та лісового господарства. У вересні 1999 року Федеральний міністр із захисту споживачів, продовольства та сільського господарства ініціював переговори зацікавлених сторін з метою розробки Національної лісової програми. У 2000 році було підбито перші результати цієї роботи. Національна програма тоді не виправдала всіх покладених на неї сподівань, оскільки природоохоронні організації та представники лісової промисловості не дійшли згоди щодо розставлення акцентів на різні функції, що виконуються лісами.

Національна лісова програма Німеччини окреслює напрямки лісової політики та потреби в діях в окремих сферах, які поділяються таким чином:

- ліси і суспільство;
- ліси та біорізноманіття;
- роль лісів у кругообігу вуглецю;
- важливість лісу як відновлюваного ресурсу;
- вклад лісової та деревообробної промисловості в розвиток сільських територій.

Синхронно з процесом на національному рівні проходив процес розробки лісових програм на регіональному рівні. Зокрема, Лісова Програма Землі Саксонія декларує багатофункціональне використання лісів, підкреслює важливість і рівноправність кожної функції зокрема.

У Лісовій Програмі зазначено, що управління лісами Саксонії базується на шести основних принципах:

- принцип раціонального ведення лісового господарства (лісове господарство має бути дбайливим, планомірним, компетентним, відповідати екологічним вимогам);

- принцип рівноправності всіх форм власності (до всіх форм власності мають пред'являтися однакові вимоги);
- принцип зв'язку між екологією та економікою (рентабельне лісокористування може здійснюватися в здорових лісах, успішна економічна діяльність, в свою чергу, сприяє правильним екологічним діям);
- принцип орієнтації на ринок (конкуренція та ринок є основою суспільного устрою Саксонії, лісова політика повинна бути орієнтована на екологічно і соціально спрямовану ринкову економіку);
- принцип регламентації загальних умов (лісове законодавство Саксонії регламентує тільки загальні умови щодо діяльності лісовласників і не переобтяжує їх детальними приписами);
- політики щодо сільських територій (лісова політика Саксонії є невід'ємною інтегральною частиною політики щодо сільських територій і не може здійснюватися ізольовано від неї) [1].

Питання управління лісами та лісовим господарством належить, насамперед до юрисдикції державних органів земель. На національному рівні

Міністерство захисту споживачів, продовольства та сільського господарства відповідальне за впровадження і координування системи законодавства, міжнародної лісової політики та стимулюючих заходів. Міністерства земель та регіональні органи державного управління лісами відповідальні за місцеві нормативні документи, моніторинг та виконання федерального законодавства, участь в процесі планування, здійснення консультування та підтримки приватних лісовласників, управління лісами, що знаходяться в державній власності. Лісові адміністрації земель надають консультаційну допомогу значній частині громадських та приватних лісів і часто уповноважені управляти такими лісами. Напрямки діяльності державних органів управління на місцевому рівні на прикладі Саксонії представлені на рис. 1.

Господарська діяльність у приватних та громадських лісах покладена на власників. У державних лісах господарська функція належить до компетенції державних органів управління лісами. Таким чином, державні органи управління поєднують функцію законодавчого регулювання та господарського управління, проте, в Саарланді та Гессені функція ведення господарства була делегована автономним компаніям, а державні органи цих земель здійснюють відомче управління та консультування.

Розглянемо систему управління лісовим господарством окремої федеративної одиниці на прикладі Саксонії (рис. 2). Органами державного управління лісами Саксонії є:

- Саксонське державне міністерство довкілля та сільського господарства як найвища інстанція.
- лісові дирекції як вищі інстанції.
- державні лісництва і кооперативи лісового господарства як лісові установи нижчого рівня.

Міністерству довкілля та сільського господарства підпорядковане Саксонське управління лісів з усіма підрозділами. До відання Саксонського управління лісів входить: лісовпорядкування, оцінка земель, картування функцій лісу, інвентаризація стану лісу, середньо- і довготривале планування, моніторинг, оцінка лісу та його пошкоджень, наукові дослідження з орієн-

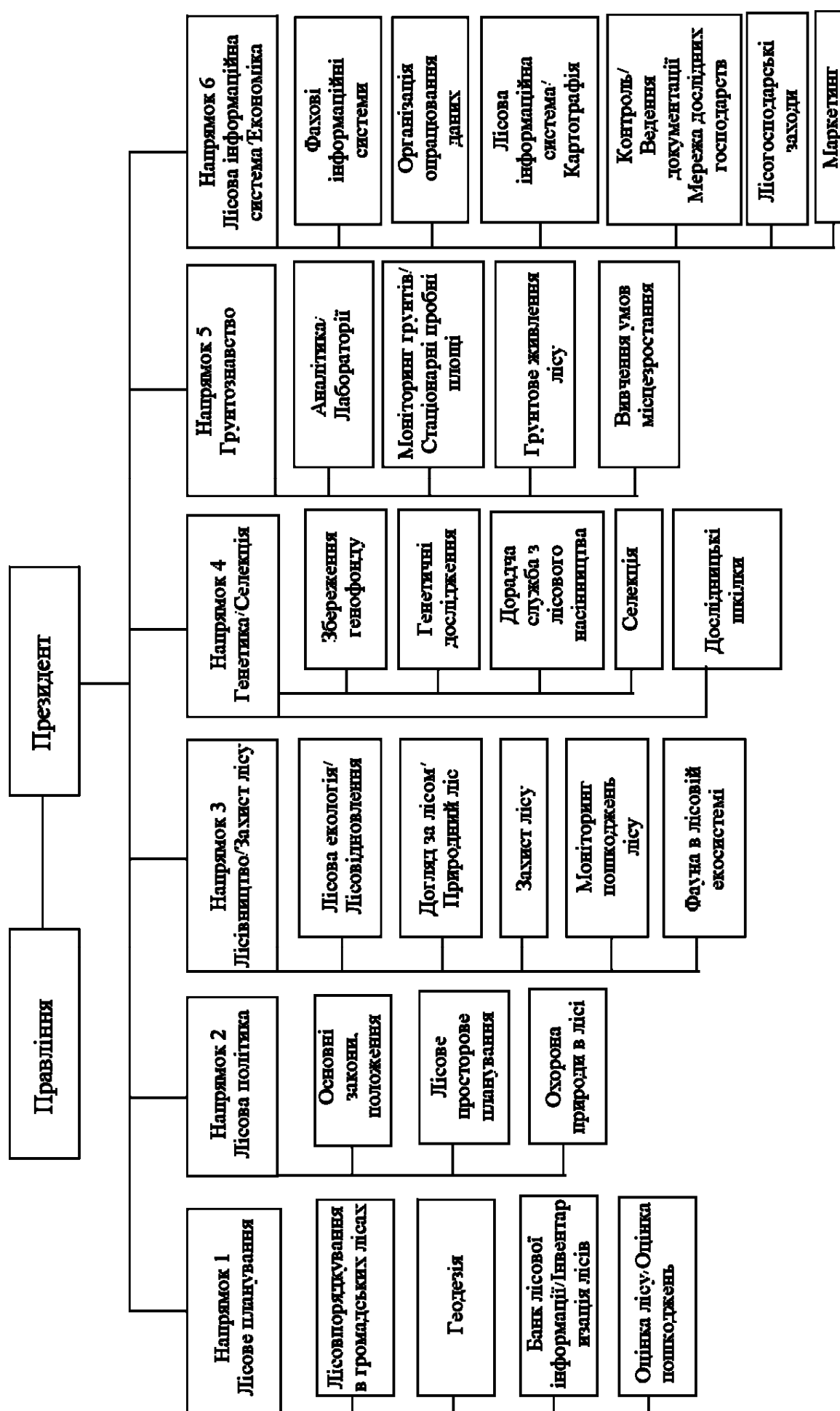

Рис. 1. Основні напрямки діяльності об'єднання лісових підприємств державної форми власності

тованими на практику завданнями в галузі лісового господарства та ландшафтознавства, дослідження різноманітних функцій лісу і його взаємозв'язків з навколишнім середовищем, побудова та обслуговування інформаційної та комунікаційної мережі в лісовому господарстві.

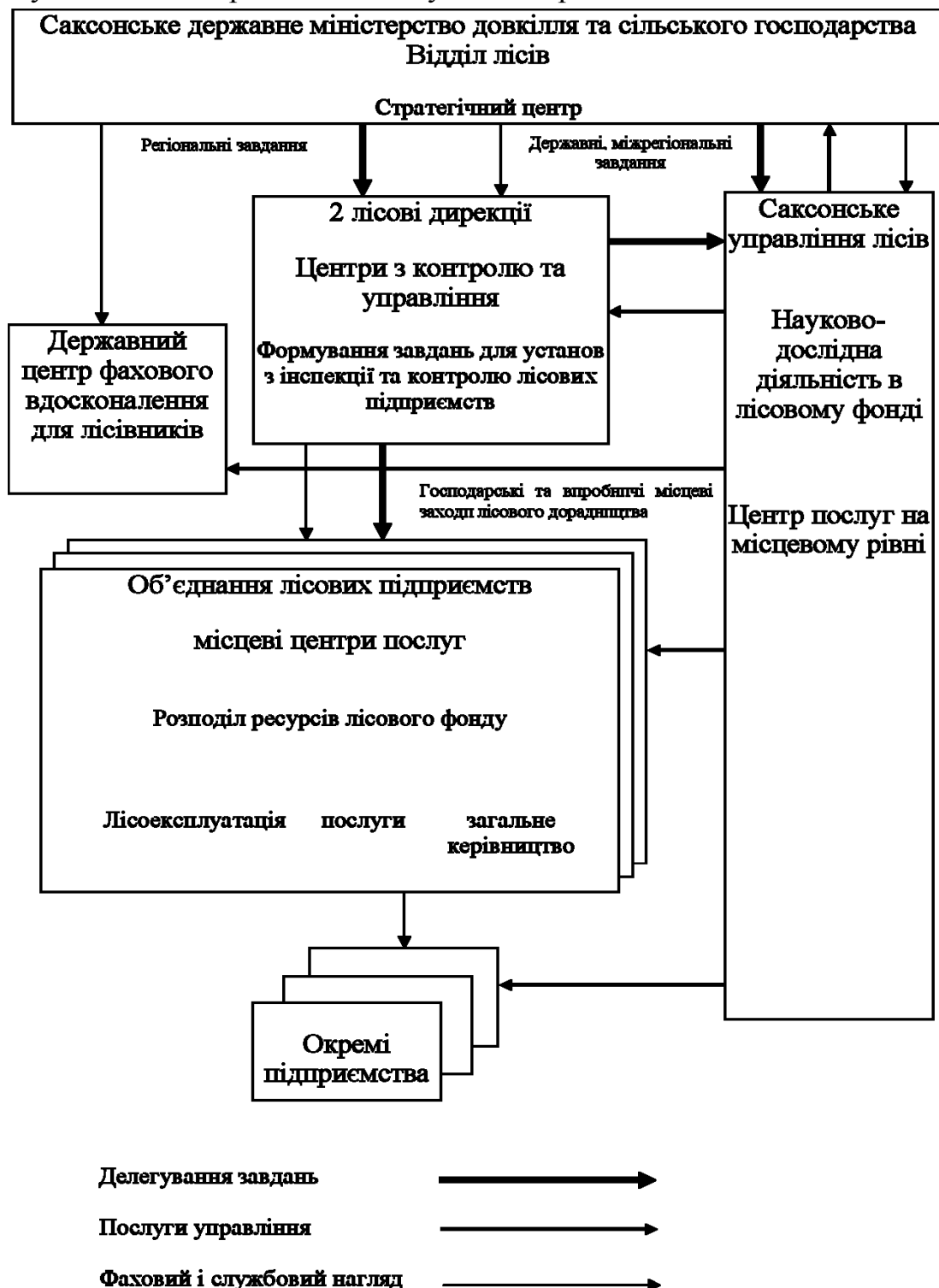

Рис. 2. Структура державних органів управління лісовим господарством Саксонії

Державні лісові підприємства Саксонії уповноважені здійснювати такі функції: господарювання і управління державними лісами, лісовий нагляд та охорону в громадських і приватних лісах, консультування і технічну допомогу приватним лісовласникам, керування їх діяльності, лісове та інші види планування в лісовому господарстві.

При державному міністерстві під головуванням державного міністра створюється Рада лісового господарства. Вона повинна брати участь у обговоренні лісових питань особливого значення. До Ради лісового господарства входять представники лісовласників, профспілок лісового господарства, органів з охорони природи і навколишнього середовища, планування і догляду за ландшафтами, а також деревообробної промисловості. З метою оперативного вирішення питань у громадських і приватних лісах до Ради лісового господарства державного міністерства включаються представники приватних та громадських лісовласників, які виконують функцію зв'язку та спостереження без права участі в обговореннях [3].

Серед позитивних сторін системи управління лісами Саксонії можна виділити відкритість та прозорість державного управління, орієнтованість на багатоцільове використання лісів, сприяння розвитку та підтримка лісоволодінь недержавної форми власності. До недоліків можна віднести поєднання державними органами функцій господарського та відомчого управління щодо лісів державної форми власності.

Досвід Німеччини багато в чому міг би бути корисним для України. Насамперед, варто було б запозичити деякі принципи управління лісами та лісової політики. Зокрема, принцип створення однакових умов щодо діяльності суб'єктів господарської діяльності різних форм власності в лісовому секторі, залучення громадськості до управління лісами через прозорість процесу управління, врахування думки зацікавлених сторін під час здійснення планування на державному та регіональному рівнях, принцип багатоцільового використання лісів, однакової важливості всіх функцій лісу. Проте не доцільно копіювати певні елементи німецької системи управління лісовим господарством без врахування традицій господарювання, що склалися в Україні.

Література

1. **Forstpolitishes** Programm des Freistaas Sachsen. – Freistaats Sachsen: Staatsministerium für Landwirtschaft, Ernährung und Forsten, Stand: 01.04.98.
2. **Häusler Andreas, Scherer-Lorenzen Michael.** Sustainable Forest Management in Germany: The Ecosystem Approach of the Biodiversity Convention reconsidered, Results of the R+D – Project 800 83 001. – Bonn, Germany 2002.
3. **Waldgesetz** für den Freistaat Sachsen, Vom 10 April 1992.
4. **Weber Norbert.** Current Issues of German Forest Policy: *Наук. вісник УкрДЛТУ: 36. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2002, вип. 12.4. – С. 272-278.*

УДК 630*676.2

Доц. М.Т. Бець, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ДЕРЖЛІСГОСПІВ

Розглянуто стан та обумовленість обсягів доходів та витрат лісового господарства України, запропоновано модель оцінки економічного зростання держлісгоспів з врахуванням екологічної складової.

Ключові слова: коефіцієнт економічного зростання, ділова активність, екологічність використання лісових ресурсів, екологічна відповідальність.